

Uspešno upravljanje za preprečevanje nezgod pri delu

Vsako leto je skoraj 5 milijonov ljudi v Evropski uniji žrtev nezgod pri delu, zaradi katerih so z dela odsotni več kot 3 dni, kar skupaj pomeni okrog 146 milijonov izgubljenih delovnih dni¹. Nekatere posledice teh nezgod pri delu so trajne in vplivajo na sposobnost ljudi za delo in tudi na njihovo zasebno življenje. Nezgode, povezane z delom, se dogajajo v vseh gospodarskih dejavnostih in vključujejo zdrse in spotike, padce, padajoče predmete, ostre in vroče predmete ter nezgode z vozili in delovno opremo. Toda **veliko teh težav je mogoče preprečiti z dobrim upravljanjem**.

Stroški nezgod pri delu so visoki, saj vključujejo:

- nadomestila plač za čas odsotnosti z dela zaradi bolezni, plačilo nadurnega dela, plačilo nadomeščanja, stroške predčasnega upokojevanja, stroške zaposlovanja novih delavcev, stroške prekvalifikacije,
- izgubo proizvodnega časa in poslov,
- škodo na obratu, opremi, materialih, proizvodih,
- čas, ki ga porabijo vodilni delavci, za ukrepanje ob nezgodah pri delu,
- višje zavarovalne premije, plačilo odvetniških storitev,
- nižjo moralo delavcev.

Tveganja za nezgode pri delu so višja pri delavcih v majhnih in srednje velikih gospodarskih družbah. Število nezgod pri delu s smrtnim izidom v gospodarskih družbah z manj kot 50 zaposlenimi je približno enkrat višje kot v velikih obratih¹.

Odgovornosti dobrega vodstva

V skladu z direktivami Evropske unije so delodajalci odgovorni za varnost in zdravje svojih delavcev.

Direktiva 89/391 določa splošen okvir za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, opredelitev tveganj in preventivnih ukrepov¹.

Direktiva je bila prevzeta v nacionalne zakonodaje, ki lahko vključujejo še dodatne zahteve.

Delodajalci morajo oceniti tveganja in izvesti praktične ukrepe za varnost in zdravje delavcev pri delu, voditi evidence o nezgodah pri delu, obveščati in usposabljanje delavce, se posvetovati z njimi, sodelovati in usklajevati ukrepe z izvajalci. Hierarhija preventivnih ukrepov je vnaprej določena in vsebuje izogibanje tveganjem, obvladovanje tveganj pri viru, prilagajanje dela delavcu, zamenjavo nevarnega z manj nevarnim, poleg tega pa daje prednost kolektivnim ukrepom pred individualnimi. Delavci imajo pravico biti obveščeni, kakšno je tveganje za njihovo varnost in zdravje, o preventivnih ukrepih, prvi pomoči in ukrepanju v nujnih primerih. Imajo pa tudi dolžnosti, in sicer da aktivno sodelujejo pri izvajanju preventivnih ukrepov delodajalca, da upoštevajo navodila v skladu z usposabljanjem, ki so ga bili deležni, ter da skrbijo za svojo varnost in zdravje ter za varnost in zdravje svojih sodelavcev.

Preprečevanje nezgod pri delu – dejavniki uspeha

Za varnost in zdravje pri delu je potrebna trdna **predanost vodstva**, dobro **sodelovanje zaposlenih** in dobro oblikovan **sistem za preprečevanje nezgod pri delu**.

Odgovornost vodstva

Vodstvo mora za varnost in zdravje pri delu skrbeti z:

- oblikovanjem ustrezne politike in ciljev na področju varnosti in zdravja pri delu,
- zagotavljanjem ustreznih virov za izvajanje politike,
- vključevanjem vidikov varnosti in zdravja pri delu v vse vodstvene ravni,
- posvetovanjem z zaposlenimi,
- spremljanjem in preverjanjem učinkovitosti politike in celotnega sistema.

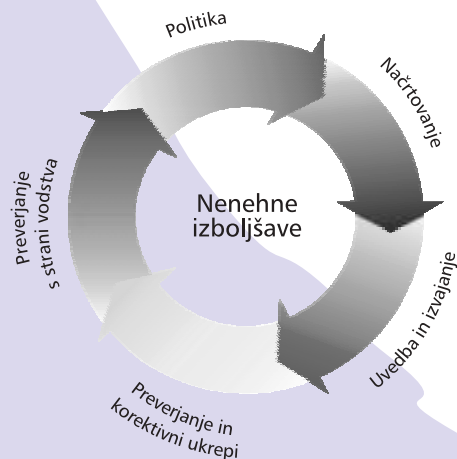
Ta odgovornost še zlasti pomeni, da vodstvo svoje odločitve izvaja v praksi, da o varnosti razpravlja na svojih sestankih, da redno pregleduje delovno okolje ter da redno spremlja dogajanje na področju varnosti in zdravja pri delu.

Sodelovanje zaposlenih

Posvetovanje z zaposlenimi je nujno. Njihovo znanje omogoča odkrivanje nevarnosti in izvajanje učinkovitih ukrepov. Predstavniki delavcev imajo pomembno vlogo. Z delavci se je treba posvetovati o ukrepih varnosti in zdravja pri delu ter pred uvedbo novih tehnologij ali proizvodov. Če se z delavci redno posvetujemo, bodo tudi sami zavezani k izvajanju postopkov varnosti in zdravja pri delu ter k izvajanju varnih in zdravju neškodljivih postopkov.

Upravljanje področja varnosti in zdravja pri delu

Strukturirano upravljanje varnosti in zdravja pri delu zagotavlja, da so vsa tveganja ocenjena in da so uporabljene varne metode dela. Z rednim preverjanjem zagotovimo ustreznost ukrepov. V nadaljevanju je opisan tipičen model upravljanja področja varnosti in zdravja pri delu.

Politika – Določa jasne odgovornosti, cilje, pristojnosti in postopke za organizacijo.

Načrtovanje – Opredeljuje in ocenjuje tveganja, ki izhajajo iz delovnih aktivnosti, ter načine za njihovo obvladovanje. Aktivnosti v okviru načrtovanja vključujejo:

- ocenjevanje tveganj in opredelitev preventivnih ukrepov,
- določitev vodstvenih ureditev in organiziranosti za izvajanje nadzora,
- ugotavljanje potreb po usposabljanju,
- zagotavljanje razpoložljivosti znanja o varnosti in zdravju pri delu, ustrezne usposobljenosti in strokovnosti.

⁽¹⁾ Accidents at work in the EU in 1996 (Nezgode pri delu v EU), Statistics in Focus, Theme 3 - 4/2000, Eurostat.

⁽²⁾ Na <http://europe.osha.eu.int/legislation/> najdete povezave do zakonodaje EU, podrobnosti o usmeritvah Evropske komisije za majhne in srednje velike gospodarske družbe in za ocene tveganj ter povezave do spletnih strani držav članic, kjer lahko najdete nacionalno zakonodajo, ki prevzema direktive in smernice.

Kaj obsega ocenjevanje tveganj?

- Opredelitev nevarnosti – kaj bi lahko šlo narobe?
- Kdo bi se lahko poškodoval in kako resno – delavci, izvajalci, ljudje v širši okolici?
- Verjetnost za nastanek nevarnega dogodka
- Kako je mogoče ta tveganja odpraviti ali zmanjšati – je mogoče izboljšati delovno mesto, delovne metode, opremo ali usposabljanje?
- Določanje prednostnih ukrepov, glede na velikost tveganja, število izpostavljenih delavcev itd.
- Izvajanje kontrolnih ukrepov
- Preverjanje delovanja kontrolnih ukrepov
- Posvetovanje z zaposlenimi in obveščanje le-teh o oceni tveganj

Uvedba in izvajanje – Načrte je treba prenesti v prakso. To lahko pomeni spremembe glede organizacije in delovnih postopkov, delovnega okolja, opreme in proizvodov v rabi; lahko pomeni usposabljanje vodstva in zaposlenih ter izboljšanje komuniciranja.

Usposabljanje

Vsi delavci morajo vedeti, kako delati varno. Prav zato mora usposabljanje obsegati poznavanje tveganj, varnostnih ukrepov, ki jih je treba upoštevati, ter postopkov za ravnanje v nujnih primerih.

Usposabljanje mora biti ustrezno in razumljivo, tudi za tiste delavce, ki govorijo drug jezik. Usposabljanje mora biti organizirano tudi za nove delavce ter za že zaposlene delavce, še posebej kadar gre za spremembo delovnih postopkov ali delovne opreme, in ob uvajanju nove tehnologije ter ob razporeditvi delavcev na drugo delo.

Preverjanje in korektivni ukrepi – Uspešnost ukrepov je treba redno preverjati. To lahko počnemo bodisi z reaktivnimi ukrepi, npr. z uporabo evidenc o nezgodah pri delu, ali pa s proaktivnimi ukrepi, npr. na podlagi povratnih informacij inšpekcij in revizij ter na podlagi anket med zaposlenimi. Pri **preiskavah nezgod pri delu** je treba ugotoviti neposredne in posredne razloge, zakaj je do neke nezgode pri delu prišlo, vključno z morebitnimi šibkostmi sistema za preprečevanje nezgod pri delu. Cilj vsega tega je zagotoviti, da vsi sistemi in postopki delujejo in da se takoj sprejmejo korektivni ukrepi, če je to potrebno.

Preverjanje s strani vodstva in presoja – Omogoča preverjanje celovitega delovanja sistema za preprečevanje nezgod pri delu. Morda so se spremenile zunanje okoliščine, npr. uvedba nove zakonodaje. Daje pa tudi možnost pogleda v prihodnost, ali bo npr. prišlo do spremembe poslovne strukture, do razvoja novih proizvodov ali do uvedbe nove tehnologije. Iz proučevanja nezgod pri

delu se mora vodstvo čim več naučiti. S **presojo** pa se nato ugotavlja, ali politika, organizacija in sistemi dejansko dosegajo prave rezultate.

Kontrolna lista

- Ali so bili določeni jasni postopki in pristojnosti za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu? Ali delavci poznajo ukrepe za varovanje svojega zdravja in zdravja sodelavcev?
- Ali veste, kaj morate narediti, da izpolnite zahteve zakonodaje na področju varnosti in zdravja pri delu? Če ne, ali ste zaposlili ustrezno osebo, ki vam bo lahko svetovala?
- Ste opredelili glavna tveganja za varnost in zdravje pri delu in izvedli ukrepe za njihovo odpravo ali zmanjšanje?
- Je vaš način vzdrževanja opreme na delovnem mestu primeren?
- Ste svoje delavce opremili z osebno varovalno opremo, če tveganj ni mogoče odpraviti na drug način? Ste delavce usposobili za uporabo tovrstne opreme?
- So bili delavci obveščeni o tveganjih in usposobljeni za varno delo ter za ravnanje v nujnih primerih?
- Se s svojimi delavci posvetujete o vprašanih varnosti in zdravja pri delu, vključno s spremembami politike, delovnih postopkov in opreme?
- Ali delavci vedo, na kakšen način naj poročajo o nevarnih razmerah in o nezgodah pri delu?
- Ali takoj ukrepate in začnete preiskovati nezgode pri delu, nevarne pojave in javljene težave?
- Ali redno pregledujete delovno okolje in preverjate, če se vsi delavci držijo varnih delovnih postopkov?
- Ali imate sistem za preverjanje svoje politike varnosti in zdravja pri delu in delovnih postopkov?

Več informacij / Literatura

Več informacij o dobrih praksah preprečevanja nezgod pri delu najdete na spletni strani Agencije na naslovu <http://osha.eu.int>. Vse publikacije Agencije na tem naslovu so na voljo brezplačno. Preprečevanje nezgod pri delu je tema letošnjega Evropskega tedna varnosti in zdravja pri delu, ki v državah članicah poteka oktobra 2001 (več o tem na naslovu <http://osha.eu.int/ew2001/>). Spletna stran Agencije je povezana s spletnimi stranmi držav članic, kjer lahko najdete podatke o nacionalnih zakonodajah in nacionalnih smernicah.

Za Slovenijo je to:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
Sektor za varnost in zdravje pri delu
Kotnikova 5
SI – 1000 Ljubljana
Faks: +386 1 478 3355
e-pošta: fp.mdds.gov.si